

הישיבה המאיתיים ושלוש (רסג)

ישיבה מיוחדת לרגל שבוע התרבות

בהשתתפות נשיא המדינה ושר המדע, התרבות והספורט

ביום כ"ו בכסלו התשס"ב (11 בדצמבר 2001) בשעה 12:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים:

נשיא המדינה משה קצב ורעייתו גילה קצב;

שר המדע, התרבות והספורט מתן וילנאי;

החברים ארי אבנר, עוזי אורנן, שרגא אירמאי, יהושע בלאו, יעקב בן-טולילה, משה בר-אשר (י"ר), אבי הורביץ, יעקב זוסמן, שמעון זנדבנק, אברהם טל, ישראל ייבין, קציעה כ"ץ, שמא יהודה פרידמן, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי, אלישע קימרון, שמעון שרביט;

החברים-יועצים שולמית אליצור, יוחנן ברויאר, דוד טלשיר, אהרן ממן, שלמה נאה, יוסף עופר, מנחם קיסטר;

המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי האקדמיה בנימין אליצור, טלי בן-יהודה, סמדר ברק, רוגית גדיש, ברק דן; פמליה ואורחים.

סדר הדברים: א. דברי פתיחה של נשיא האקדמיה משה בר-אשר

ב. הרצאת שמעון זנדבנק "שירה ותרגום שירה: המסלולים המקבילים"

ג. דברי שר המדע, התרבות והספורט מתן וילנאי

ד. דבר נשיא המדינה משה קצב

א. דברי פתיחה של נשיא האקדמיה משה בר-אשר

מ' בר-אשר: אישי נשיא המדינה, אדוני שר המדע התרבות והספורט, חברי האקדמיה, הישיבה הזאת מתכנסת לבקשתו של שר התרבות כגולת הכותרת של שבוע התרבות שהשר הכריז עליו. בכל שנות הגלות הארוכות, גם בימים הקשים והאפלים ביותר, לא פסקה תורה מישראל; תינוקות של בית רבן, שוחרי דעת ותלמידי חכמים שקדו על תורתם. לפיכך אני מברך מאוד את השר, שיזם את ישיבת האקדמיה בימים הקשים שעוברים על הארץ ועל יושביה.

חברי האקדמיה ללשוו העברית ועובדיה עומדים איש איש על משמרתו במחקר

ובעשייה בלשון. אנו מתברכים בנשיא המדינה ובשר התרבות שראו לכבד את האקדמיה בביקורם, ולשם כך כינסו ישיבה שתעסוק בתורה ובעיון מדעי. השר קשר את שבוע התרבות ואת הישיבה הזאת של האקדמיה בתאריך פטירתו של אליעזר בן-יהודה, מי שהיה הכוח המניע של תחיית העברית בדיבור בה ונמנה עם הוגיה של האקדמיה ללשון העברית כמוסד מחקר. אין לנו פריעת חוב גדולה לאליעזר בן-יהודה ולחבריו, הראשונים לציון, מנחיתת כבוד ויקר ללשון העברית ולדבקים בה ובחקירתה.

אני שמח לפתוח את הישיבה הזאת של מליאת האקדמיה בהרצאתו של פרופ' שמעון זנדבנק, חבר האקדמיה, על הנושא "שירה ותרגום שירה: המסלולים המקבילים".

ב. הרצאת שמעון זנדבנק "שירה ותרגום שירה: המסלולים המקבילים" (הרצאה שנתיית לכבודו של פרופ' יעקב אלרנהנד)

[הערת העורך: ההרצאה נתפרסמה בחוברת לשוננו סד, א-ב (התשס"ב), עמ' 93-101.]

ג. דברי שר המדע, התרבות והספורט מתן וילנאי

כבוד הנשיא ורעייתו, פרופ' בראשר, חברי אקדמיה ומכובדים, אני שמח על האירוע הזה אשר יזמנו במסגרת שבוע התרבות, העומד השנה בסימן הספרות העברית. תרבות היא מנת חלקנו בכל יום ובכל שעה. אין לעם תקומה בלי תחיית תרבותו, ואין תחייה של התרבות בלא השפה. דבר זה הובן היטב בשנות פעולתו של בן-יהודה, אלא שמאז עברנו ככרת דרך ארוכה, ובמדינת ישראל של היום הדבר כבר איננו מובן מאליו. זאת אף שהשפה העברית שגורה על פינו, ומלחמת השפות – ניסיונו של הטכניון ללמד בגרמנית בטענה שמדעים אי אפשר ללמד בעברית – מזמן מאחורינו. דווקא היום, כשהמדינה חזקה וצבאה החזק באזור ומהחזקים בעולם, אנחנו נוטים לשכוח את מקורותינו ואת יסודותינו. אתמול בשיבת ועדת החינוך של הכנסת שעסקה בנושא זה אמרתי שמקומה של הישיבה בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כי אנו עוסקים בביטחון המדינה.

גדלתי לא רחוק מכאן, ואת שנותיי העברתי בספרייה הלאומית. מקומה הראשון של האקדמיה היה ברחוב אבן גבירול, והיא חלק מנוף ילדותי, חלק מהבנתי את הציונות ואת התחייה הלאומית שלנו בארץ ישראל. לצערי היום צריך לקבוע שבוע מיוחד כדי לציין ולהדגיש את חשיבותה של התרבות ואת חשיבות העיסוק בה. כתאריך בחרנו את יום פטירתו של אליעזר בן-יהודה, ובתאריך זה יפתח שבוע התרבות מדי שנה בשנה – גם כשיעמוד בסימן המחול או האמנות הפלסטית. כי בן-יהודה היה מראשוני מחולליה של התרבות הישראלית, הוא היה ראשון המחדשים, ולולא פעולתו הקנאית לא היינו

מגיעים לאן שהגענו. בישיבת הממשלה הקרובה יקרא ראש הממשלה, אקרא אני ויקרא כל שר שירצה בכך שירים ממבחר שירים שלי קטנו לחוברת.

היום יש לנו תרבות עשירה בתאטרון, בספרות, בשירה ובכל תחום שבו השפה באה לידי מימוש. אין ספק שהעברית ניצחה. אבל צריך לשים לב לאיומים שעלינו להתמודד אתם: שפת המחשב אינה עברית, שפת הטלוויזיה ששוטפת אותנו בדרך כלל איננה עברית. זאת תרבות מיובאת, ובחלקה הגדול זאת תרבות זולה וירודה מאין כמוה. ואם לא נשים לב לשיטפון הזה, יגדל כאן דור שלא יבין מה אנחנו אומרים ועל מה אנחנו מדברים.

אתמול במסגרת שבוע התרבות נכנסתי לאחת מכיתות בית הספר שלמדתי בו, הגימנסיה ברחביה, וקראתי שיר. בחרתי את שירו של יהודה עמיחי "משלושה או ארבעה בחדר יש אחד המביט בחלון". לדעתי, שיר מדהים. הילדים לא הבינו על מה אני מדבר. שוחחתי אתם על השיר, וייתכן שלראשונה הבינו תלמידי כיתת י"א בגימנסיה למה הכוונה כשמדברים על שפה עברית ועל תרבות עברית, שבלעדיהן אין לנו כל סיכוי, ודווקא בימים הקשים האלה.

את רוב ימי העברתי בשדות הקרב של מלחמות ישראל; למן היותי בן 18 ועד שמלאו לי 54 שנים. בשדות קרב רבים לחמתי וצלקות לא מעטות אני נושא מכדור זה או אחר, ובביטחון מוחלט אני אומר: לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוח. על כן חשוב לי המפגש הזה, וחשובים לי מפגשים כמותו בכל מקום. כי גם במאבק הקשה שאנחנו מצויים בו היום נגד הפלסטינים ונגד אויבים אחרים, לא בטנקים ננצח אלא ברוח. לא כוחו של צה"ל עומד למבחן, אלא כוחה של החברה הישראלית כולה, ובמבחן זה ינצחו האנשים בעלי ערכי המוסר הגבוהים יותר ואנשים המחוברים ברמה העמוקה ביותר לקרקע שהם חיים עליה ולתרבות שהם באים ממנה.

מ' בריאשור: תודה רבה לשר וילנאי על דבריו החשובים. אני מזמין את נשיא המדינה לומר את דברי החיתום לישיבה.

ד. דבר נשיא המדינה משה קצב

השר מתן וילנאי, חברי האקדמיה, מוריי ורבותיי, תחיית השפה העברית אינה נופלת בחשיבותה ובעצמתה מהכרזת העצמאות. בלי השפה העברית הייתה עצמאותה של מדינת ישראל עצמאות פגומה. נפגשתי עם כמה וכמה ראשי מדינות ששאלו אותי בפליאה כיצד הצליח העם היהודי במקום שעמיהם כשלו בו – החייאת שפת הלאום. יתר על כן, במהלך שנת כהונתי הראשונה בתפקידי כבר הוגשו לי כמה וכמה כתבי האמנה משגרירים זרים – בעברית. זהו ניצחון השפה העברית, ניצחוננו של אליעזר בן-יהודה. לא פעם היסטוריונים מתחבטים בשאלה אם פלוני עשה היסטוריה או שההיסטוריה נתנה הזדמנות בידיו להשתלב באירועים ההיסטוריים; לגבי אליעזר בן-יהודה ברור לי שהאיש עשה היסטוריה, ושאלמלא היה קם ומחולל את תחיית השפה

העברית בדיבור, ספק אם היה קם אחר תחתיו בעל תפיסה, נכונות והעזה לעשות את המעשה ההיסטורי הגדול הזה.

כמוכן אל לנו להמעיט מערכם של דורות רבים ששמרו בקנאות על התרבות היהודית ועל רציפות קיומה. הם שאפשרו בסופו של דבר את תחיית העברית ואת היווצרות התרבות הישראלית, העומדת על בסיסה האיתן של התרבות היהודית. החוליה הראשונה בשרשרת מפוארת זו היא מקורותיה העבריים של היהדות, ובראשם המקרא. אני רואה אפוא באקדמיה ללשון העברית נטורי קרתא של השפה העברית. על חברי מוסד נכבד זה מוטלת אחריות היסטורית ולאומית לשמר את העברית, לחקור את צפונותיה ולהוסיף להדריך את העם.

לבסוף אני מבקש לציין שכנשיא אני משתדל להיות דוגמה לאזרחי ישראל, ולפיכך אני עושה כל אשר לאל ידי שנאומיי יינשאו בעברית תקינה, נקייה משיבושי לשון.

מ' בר-אשר: אני מודה מאוד לכבוד הנשיא ומבקש לחתום את הפגישה בהגשת שי. בקיץ האחרון הוציאה האקדמיה מהדורה חדשה של התלמוד הירושלמי על פי כתב יד ליידן, ואני מתכבד להגיש אותו לנשיא ולשר התרבות. כיוון שלא יכול השר להכחיש את ייחוסו המשפחתי, ראינו צורך להגיש לו כתשורה קטנה גם את שתי חוברות "לשוננו לעם" שכתב אביו זאב וילנאי "שמות היישובים העבריים". תודה רבה לנשיא המדינה ולשר על הזימה הברוכה לקיום המפגש הזה.